

הממשק המדיני – צבאי במדינת ישראל

אלוף במיל' גיורא איילנד:

היות והזכירו לי שפרשתי מצה"ל כבר לפני קרוב ל-6 שנים אני לא אנסה להתחרות עם הידע הצבאי העדכני משום שאין לי אותו אבל אני אנסה להסתכל בפרספקטיבה שהיא קצת יותר, אם תרצו, אקדמית, כמעט פילוסופית מצד אחד, מצד שני היא הרבה יותר מתחברת לממשק המאוד מאוד חשוב שהוא מדיני צבאי שבו עסקתי גם אחרי שהשתחררתי מהצבא ובכדי לא לעלות לגבהים גבוהים מדי, ברוב הדברים שאני הולך להגיד אני אתבסס על הלקחים שלי, בחלקם הם מאוד שונים מהלקחים שלכם, גם ממלחמת לבנון השנייה, גם מ"עופרת יצוקה", התייחסות גם למבצע יבשתי יחסית גדול לפני כן זה "חומת מגן" ומפה יש לי כמה מסקנות גם לגבי העתיד ואני אנסה לחלק איתכם את הדברים.

אני אדבר על שבעה דברים, מבחינתי הם חמש הערות יחסית נקודתיות, אלה הלקחים מבחינתי מהמבצעים שאותם תיארתי, הנקודה השישית תהיה יחסית רחבה יותר והיא עוסקת בעיקר באיך נכון לנהל לחימה בעיקר בקשר בין מדיני לצבאי ומדוע זה שונה מכפי שזה נראה ובנקודה השביעית אני אנסה לתת הערכה מה יכול לקרות בעימות נוסף בלבנון, מה יכול להיות במלחמה בין ישראל לבין סוריה, לפחות מהזווית אולי היותר דואגת ביחס לשני התרחישים האלה.

כשאנחנו מסתכלים על מה שנקרא במילה גדולה "השתנות טבע המלחמות" זו השתנות בעלת שני מימדים, מעבר ממלחמות בין מדינות למלחמות בין ארגונים והמעבר השני ממלחמות שהן טוטאליות קונבנציונאליות, לעימותים מה שנקרא נמוכי עצימות. הם בפני עצמם מייצרים שורה ארוכה של אתגרים שלא תמיד ערים אליהם ברגע שעושים את הטרנספורמציה הזאת.

אחת מהם, וזו תהיה הנקודה הראשונה, זה הפער המובנה בין היכולות של הדרג הצבאי לבצע את המדיניות לבין הציפיות של פוליטיקאים, ציפיות של דעת קהל, ציפיות של תקשורת, והפער בצפיות הוא מובן ולו רק בגלל העובדה שכשעושים הערכת מצב רגילה ומשווים את יחסי העוצמה בינך לבין החמאס או בינך לבין החיזבאללה אז אתה הרי הרבה יותר חזק ובגלל שאתה הרבה יותר חזק יש מיד ארבע ציפיות.

הציפייה הראשונה- שתגמור את זה מהר. אם צה"ל ניצח כל כך הרבה צבאות ערב תוך חמישה ימים במלחמת ששת הימים מה הבעיה לסיים את הנושא הזה מהר כשאתה במלחמה נגד ארגון שהוא הרבה יותר קטן? וזה לא התחיל עכשיו, אני זוכר במלחמת לבנון הראשונה

הייתי מג"ד, בהתחלה דיברו על מבצע של יומיים, אח"כ אמרו שלושה ימים, אח"כ אמרו ייקח שישה ימים וכשהגיע היום השישי וחשבנו שהגענו לסיום התחלנו להבין שזה לא בדיוק סיום המבצע זה די ההתחלה, המבצע נמשך עוד 18 שנים אחרי כן של שהותנו בלבנון. אבל הציפייה הטבעית היא שמבצע יגמר מהר וזה נכון גם למלחמת לבנון השנייה וגם לדברים אחרים.

המרכיב השני בציפייה הוא שלא יהיו לנו הרבה מאוד נפגעים, למה לא נפגעים? משום שאתה הרבה יותר חזק מהאויב אבל בעיקר משום שיש לך טכנולוגיה יותר טובה ואם יש לך טכנולוגיה יותר טובה אז תפעל מרחוק, תפעל עם נשק מדויק, למה אתה צריך להכניס כוחות למקומות מסוכנים? ולכן, היות וזו גם לא מלחמה אמיתית וזה בטח לא מלחמת קיום וזה לא מלחמה מסוג של האין ברירה אז כמובן הסובלנות לנפגעים היא הרבה יותר נמוכה.

הציפייה השלישית היא לא לפגוע בחפים מפשע, בלא מעורבים. יש תמיכה במלחמה כשאתה נלחם נגד הרעים, הרעים זה חיזבאללה, הרעים זה החמאס, הרעים בעיראק זה הרעים של עיראק אבל כשהציבור מתחיל לראות תמונות בטלוויזיה של נשים וילדים הרוגים בין הבתים אומר 'חבר'ה, זו לא בדיוק המלחמה שאני תמכתי בה, למה היינו צריכים לפגוע גם בהם?'

והציפייה הרביעית היא שהמלחמה הזו תסתיים בניצחון ברור ואם הוא לא ברמה של מלחמת העולם השנייה שיוצאים עם דגל לבן ואומרים 'זהו בעצם מבחינתנו תבוסה ומוכנות לכניעה ללא תנאי' אז לפחות שלא תהיה שאלה מי ניצח באותה מלחמה.

כל ארבעת הציפיות האלה מתבססות על איזו שהיא הנחה של יחסי עוצמה, נגיד רגילים, והיות ואתה יותר חזק מין הסתם תנצח. מה המלכוד פה? המלכוד הוא שכשיוצאים למבצע כזה- מלחמת לבנון השנייה "חומת מגן", "עופרת יצוקה" או כל דבר אחר, חשוב מאוד לדרג המדיני לקבל תמיכה פוליטית. איך מקבלים תמיכה פוליטית וציבורית? מבטיחים שיהיה נורא טוב. כשאתה מבטיח שיהיה נורא טוב התמיכה מתקבלת. וכשמה שקורה אח"כ לא בדיוק תואם את אותם הציפיות נוצר משבר. זה נכון בכל מדינה אבל אנחנו מדינה מאוד רגישה למשברים שנוצרים כתוצאה מפער בין ציפיות לבין ביצוע.

מלחמת לבנון השנייה חשפה בעיות בשלושה מימדים שהם מאוד מסוכנים לחברה הישראלית:

האחד- בתוך הצבא. מתחילות מיד האשמות, המח"ט נגד מפקד האוגדה, מפקד האוגדה נגד הפיקוד, הפיקוד נגד הרמטכ"ל, הרמטכ"ל בתוך המטכ"ל. כשהדברים לא הולכים טוב מיד הכל יוצא החוצה למלחמות בתוך הצבא.

המרכיב השני הוא הרבה יותר טבעי- בין הדרג המדיני לדרג הצבאי, מי אמר, מי לא אמר, מי אישר, מי לא אישר, מי גרם לכך שלא הצלחנו יותר ממה שהצלחנו.

והמרכיב השלישי הוא בין האזרחים לצבא שהוא תמיד הדבר המסוכן ביותר, במיוחד במדינת ישראל, ולא היו ערים לזה במלחמת הלבנון השנייה. הגדודים יצאו ברוטציה להתרענות ולמקלחת אבל אזרחים ישבו במשך 30 וכמה ימים במקלטים ומישו אמר 'זה לא מסתדר לי העניין הזה' ולכן הפער בין ציפיות לבין יכולת הוא מצד אחד פער אובייקטיבי שהוא קיים, מצד שני, כשנוהגים בו לא כהלכה ומגדילים אותו מעבר לנדרש בכדי ליצור תמיכה בתחילת המבצע, ה backfire שמגיע אח"כ הוא מאוד בעייתי.

הנקודה השנייה היא כמעט בנאלית אבל היא בנאלית כשעוסקים בה בדרג הצבאי, כשמגיעים למפגש בין דרג צבאי לדרג מדיני מסתבר שהיא בעייתית ומסובכת הרבה יותר. והיא איך מגדירים או איך יוצרים פקודת מבצע ואיך אומרים מה לעשות? ובעגה הצבאית שלנו, פקודת מבצע או תוכנית צבאית יש לה שלושה משפטי מפתח: האחד זה המטרה, השני זה המשימה והשלישי זה השיטה. המטרה זו התשובה לשאלה 'מה אני רוצה להשיג?', המשימה היא התשובה לשאלה 'מה צריך לעשות? בשביל מה לעשות בכדי להשיג את המטרה?' והשיטה היא התשובה לשאלה 'איך צריך לעשות?' איך צריך לעשות מה? את המשימה.

בקורס קצינים, בקורס מ"פים, בקורס מג"דים כשאתה עושה תוכנית אתה בין היתר נבחן על הקוהרנטיות בין שלושת הדברים, שיש איזושהו קשר נכון והגיוני וישים בין המטרה, המשימה והשיטה. כשאתה מגיע לדרג שהוא מפגש בין מדיני לצבאי מסתבר שזה מסובך ואנחנו נכשלים בזה פעם אחר פעם ובניגוד אולי למה שנראה, לא רק שמאוד לא הגדרנו את זה כהלכה במלחמת לבנון השנייה, גם ב"עופרת יצוקה" הייתה בעיה קשה עם העניין הזה.

במלחמת לבנון השנייה כולם זוכרים את האירוע, התכנסה הממשלה יחסית בבהילות, זה יכול לקרות, כדי להחליט מה לעשות. וגם אם נשים בצד את כל האפשרויות האחרות כגון בואו נמשיך אולי במדיניות הבלגה, ונגיד שהם כבר לא רלוונטיות וצריכים לעשות משהו אחר והמשהו אחר הוא צבאי, בדיון האמיתי שצריך היה להיות בממשלה באותו זמן, היה צריך לשקול לפחות שלוש אפשרויות.

האחת אומרת קרה אירוע בלתי נסבל, חיזבאללה כל פעם מגדיל את החוצפה שלו, איבדנו את כושר ההרתעה, נוצרו כללי משחק שאי אפשר לחיות איתו ולכן עלינו להחזיר את המצב לקדמותו ע"י איזו שהיא פעולה צבאית משמעותית. במושגי שנות ה-50' קראו לזה פעולת תגמול, לא צריך לשלוח יחידה מיוחדת, אפשר לעשות את זה עם חיל האוויר, בואו נתקוף במשך 24 - 48 שעות הרבה מטרות בלבנון, ביום הראשון גם יש מודיעין מצוין על הטילים הטובים של חיזבאללה אז גם האפקטיביות גבוהה. נפגע קשה בחיזבאללה, נפגע גם חלק בלבנון עצמה, יש להניח שכל העולם יזעק להפסקת אש, כולל חיזבאללה, כפי שאגב היה ואחרי יומיים אנחנו נסכים להפסקת האש. נכון, זה לא מחזיר את החטופים, נכון זה לא משנה את המציאות בצפון אבל זה מעניש מאוד את מי שפגע, זה משקם את ההרתעה, זה נותן יסוד לכללי משחק חדשים להמשך. ההישג הוא נמוך אבל גם המחיר נמוך והסיכון הוא נמוך, אבל עד כאן זו רק דרך פעולה אפשרית א'.

יש אפשרות ב' שאומרת- החטיפה היא בכלל לא הבעיה, הבעיה העיקרית היא נוכחות חיזבאללה לאורך גבולנו הצפוני באופן מאיים שאי אפשר לסבול, ולכן את האיום הזה צריך להסיר. זו כבר מטרה אחרת לגמרי ואם זו המטרה גם המשמעות של המשימה והשיטה הן שונות כי אז צריך ביום הראשון לגייס שלוש אוגדות וצריך לתכנן מבצע יבשתי, או בין היתר מבצע יבשתי, שהולך נגיד עד קו הליטני לפחות וזה כבר לא לוקח יום או יומיים זה ייקח 3-4 שבועות ויש לזה משמעויות נוספות. ההישג הצבאי יכול להיות הרבה יותר גדול אבל גם המחיר יהיה הרבה יותר גדול וגם הסיכון יהיה יותר גדול. וזו אפשרות שנייה, היא מאוד שונה מהראשונה בהגדרת המטרה שלה ובהגדרת המשימה.

והאפשרות השלישית היא לעשות הפרדה בין הרמה האסטרטגית לרמה הטקטית, להגיד 'ברמה האסטרטגית אנחנו הולכים לפעולה הגדולה שזה עתה תיארונו בדרך פעולה 2 אבל משיקולים טקטיים ובעיקר בגלל שהצבא לא מוכן מסיבות כאלה או אחרות, בוא נדחה את המבצע הזה בכמה חודשים, נחליט החלטה אסטרטגית עכשיו, נחכה לפרובוקציה הבאה של חיזבאללה בעוד 4 חודשים או 6 חודשים וכשהיא תקרה נצא למבצע ונצא אליו הרבה יותר מוכנים. לגלות לכם סוד? זה בדיוק מה שהחליטו ב-81', הייתה החלטה אסטרטגית לצאת למבצע גדול בלבנון, ביצעו אותו ב-82' והצבא בין 81' ל-82' הכין את עצמו, הייתי אז מג"ד, אני מכיר את העניין הזה היטב, הכין את עצמו, יפה מאוד, מבחינה טקטית. אגב יש עוד אפשרויות.

הדיון האמיתי היה צריך להתקיים בשאלה מה רוצים להשיג ואז אפשר להתווכח אם רוצים א' ב' או ג' אבל בסוף זה צריך להיות ברור. מה החליטו? ההחלטה שהחליטו במלחמת לבנון השנייה הייתה 'בואו נתחיל לתקוף בלבנון ונראה מה יהיה' וכשאתה יוצא בהחלטה כזאת

ואתה לא מחדד את ההבדלים בין אפשרות א' ב' או ג' התוצאה היא כפולה - א' כל אחד מבין משהו אחר ממה שסוכם. ב' כשאין הגדרה בהירה בדרג למעלה אי אפשר לתרגם אותה אחרי זה למטה, הרי בסופו של דבר הפקודות נגזרות בהיררכיה מסוימת וכשזה לא ברור ברמה מסוימת זה לא יכול להיות ברור גם כלפי מטה והתוצאה מגיעה לרמה של חטיבה ומג"ד כולנו מכירים אותה.

היה שיפור ב"עופרת יצוקה" אבל לא שיפור מספיק טוב. ב"עופרת יצוקה" יצאו למבצע בלי הגדרת מטרה, המטרה שהוגדרה ופורסמה הייתה ליצור מציאות ביטחונית טובה יותר. זה כמו להגיד 'לעשות שיהיה יותר טוב' אז לעשות שיהיה יותר טוב זה משאת נפש, זה אולי מסר טוב לציבור, זה לא מושג צבאי שאפשר לתרגם אותו להגדרות צבאיות ברורות של משימה נגזרת או לא נגזרת ממנו וארבע ימים אחרי שיצאו ל"עופרת יצוקה" התחיל הדיון האמיתי על המטרה והסתבר שישנם שלוש מטרות שונות והויכוח היה מאוד חזק בין הדרג הצבאי הגבוה לבין הדרג המדיני מה היא המטרה הנכונה מבין השלוש.

האחת מינימלית לשקם את ההרתעה. זאת אומרת לגרום מכה כזו חזקה לחמאס בעזה שהחמאס אחרי כן לא ימשיך לירות. על מנת להשיג את זה אתה באמת לא צריך הרבה, באופן קיצוני יכול להיות שאחרי 3 דקות של הפעולה האווירית הראשונה שהייתה גם האפקטיבית ביותר יכולת להגיד 'לא צריך להמשיך, האפקט הזה הושג' אבל ברור שאתה לא צריך לעשות מבצע ארוך, אולי לא צריך פעולה יבשתית בכלל ובטח לא ארוכה אם המטרה שלך היא ליצור הרתעה לחמאס שהאש לא תתחדש אחרי שתצא, זו המטרה הנמוכה ביותר.

המטרה הבינונית אומרת 'זה לא מספיק, צריך לפגוע חזק בכל היכולות הצבאיות של החמאס, לא רק בלוחמים ובמנהרות שלו אלא לפגוע ככל האפשר ביכולות הקסאם, ביכולות הטילים שלו ובאמצעי היצור שלהם ודברים אחרים, אם זו המטרה זו כבר מטרה יותר גבוהה, מחייבת לפעולה צבאית יותר ארוכה עם פעולה יבשתית הרבה יותר ארוכה וזו מטרה שנייה.

ויכולה להיות גם מטרה שלישית שאומרת 'אני לא אסתפק בפגיעה בכוחו הצבאי של החמאס, אני רוצה להפיל את שלטון החמאס' זו כבר מטרה פוליטית הרבה יותר גבוהה שהמשמעות היחידה זה שאני כובש את השטח ושולט בו. מה המטרה שיצאו איתה ל"עופרת יצוקה"? היא לא הייתה ברורה, הדיון עליה התחיל שלושה ימים אחרי שהמבצע התחיל וההתמשכות של הדיון על הסוגיה הזאת שנמשכה בערך שבוע-עשרה ימים האריכה את "עופרת יצוקה"

בלפחות שבוע מעבר לנדרש כי הנושא הזה לא בורר כהלכה, יותר טוב ממלחמת לבנון השנייה, אבל לא מספיק טוב.

אבל ב"עופרת יצוקה" לא רק המטרה לא הוגדרה בהתחלה כהלכה אלא במובן של משימות הדברים לא הוגדרו כהלכה. אחת המטרות שהוגדרה, אם כי בחלקה תוך כדי תנועה, הייתה ליצור מציאות שאין הברחות נשק ממצרים לעזה, אז המטרה היא ברורה. עכשיו אתה שואל את השאלה מה המשימה שצריכה לשרת אותה? ונוצר ויכוח מאוד גדול איזו משימה? האם זו משימה צבאית, דהיינו שהצבא ישלט על ציר פילדלפי? על הגבול בין מצרים לבין עזה? זו אפשרות אחת להשיג את המטרה. והאפשרות השנייה היא באמצעים מדיניים בדיאלוג כזה או אחר עם מצרים שיגיע להסדר כזה או אחר. הדיונים האלה נמשכו עמוק לתוך המבצע.

המסקנה בעניין הזה היא לכאורה מובנת מאליה, אהוד ברק אומר הרבה פעמים את המשפט סוף מעשה במחשבה תחילה, זה נכון תמיד, והרבה מאוד הכנות שנעשו ל"עופרת יצוקה" ראויות להערכה אבל לא בתחום הזה של בירור מקדים מה המטרות ובאיזה דרך אתה הולך להשיג אותם, ואת זה אי אפשר להתחיל אחרי שהמבצע מתחיל.

הנקודה השלישית מתייחסת לאופן שבו דרג מדיני ודרג צבאי מנהלים, מדברים ביניהם ומנהלים את המלחמה. אחת הבעיות הקבועות במדינת ישראל לאורך כל השנים, בטח מ-73' ועד היום זה שהדרג המדיני לא מכיר באמת את יכולות הצבא. זה לא רק שהחלק הפורמלי, הרשות המבצעת במדינת ישראל זה לא ראש הממשלה ולא שר הביטחון, הרשות המבצעת זו הממשלה, ולא רק שהממשלה כממשלה לא מכירה אלא הרבה פעמים גם ראש הממשלה ולפעמים גם שר הביטחון לא מכירים את יכולות הצבא ואחת ההטעיות המוזרות ביותר שקורות ואני מכיר את זה באופן אישי במשך הרבה מאוד שנים, שראשי ממשלה, שרי ביטחון, שרים אחרים בקבינט עסוקים באופן אובססיבי ולפעמים שעות ביום בלימוד דברים ביטחוניים אבל 99 אחוז ממה שהם לומדים זה מודיעין במין אמונה מיסטית שככל שתקרא יותר חומר מודיעיני ובעיקר חומר מודיעיני גולמי אתה תבין יותר טוב ו-90 אחוז מהחומר המודיעיני הזה אין לו שום משמעות, מה גם כשהוא נקרא ע"י אנשים שהם לא אנשי מודיעין, שיכולים להבין אותו הפוך ממה שצריכים להבין אותו ולא לומדים באמת את יכולות הצבא.

אני אומר את זה על 73', אני אומר את זה על 82', אני בטח אומר את זה על מלחמת לבנון השנייה. כי צה"ל כפי שהוא היה ביולי 06' היה במצב מסוים שהדרג המדיני לא ידע מה הצבא יודע לעשות ומה לא. אבל OK, יוצאים למבצע, עכשיו איך מנהלים את המבצע?

שבועיים-שלושה אחרי שהמבצע התחיל נשאל ראש הממשלה אולמרט 'מדוע לא אישרת לבצע פעולה יבשתית הרבה יותר מוקדם?' הוא אומר 'אני לא אישרתי? יש דבר שפנו אליי ואני לא אישרתי? הצבא לא הציג בפניי - לא אישרתי. אין פעולה שהצבא הציג בפניי שלא אישרתי' עכשיו עצם האמירה הזאת מראה חוסר הבנה עמוק באופן איך נכון לנהל מערכה משום שמערכות מהסוג של המלחמות הנוכחיות לא ניתן לנהל ע"י מצב היררכי לחלוטין שבו הצבא מבצע משימות ופעם בשבוע מגיע לדרג המדיני ואומר 'כבשתי עד המקום הזה אני רוצה את אישורכם לכבוש עוד איזושהי שטח' זה לא מתאים.

הדרג המדיני הגבוה, ראש ממשלה, שר ביטחון, שר חוץ והדרג הצבאי הגבוה והמצומצם של סביבת הרמטכ"ל ועוד שלושה אנשים צריך להיפגש פעם ביומיים שלושה, כשהמטרה העיקרית של הפגישה הזאת היא - בוא נבין ששנינו מבינים את המצב אותו דבר. זה לא היה קיים וכתוצאה מהעניין הזה יכולות היו להיווצר שאלות מהסוג הזה. כי אם הם היו נפגשים פעם ביומיים שלושה בפורום מצומצם וקודם כל מבהירים את תמונת המצב ואח"כ אומרים 'טוב, מה האפשרויות העומדות בפנינו?' ומחליטים ביחד, התוצאה הייתה יכולה להיות אחרת.

שמעון פרס שהיה פעם שר החוץ באיזושהו דיון מאוד דומה, כבר לפני 6-7 שנים עם הצבא אמר, לנו לאנשי צבא- 'תראו, במלחמות של היום 80 אחוז מהסוגיות החשובות הן לא מדיניות מובהקות ולא צבאיות מובהקות, הן חיבור של שניהם. כל פעולה צבאית יש לה משמעות מדינית, כל מהלך מדיני צריך לראות איך הוא משפיע מבחינה צבאית ואי אפשר לנהל דיאלוג היררכי, אנחנו צריכים לשבת ביחד סביב שולחן עגול ולהבין ביחד ולסכם ביחד את הדברים.

הגענו ל"עופרת יצוקה", לקחו את זה לקיצוניות הפוכה. איך נראה לוח זמנים של הרמטכ"ל ב"עופרת יצוקה"? כל יום אחר הצהריים, ב 16:30 הערכת מצב מטכ"לית בראשות הרמטכ"ל. לא בטוח שצריך את זה בסוג מבצע כזה כל יום אבל נגיד בתוך הצבא בסדר. נגמרת הערכת המצב בסביבות השעה 18:00-18:30, והולכים להערכת מצב אצל שר הביטחון. אותו פורום רק מצטבר שר הביטחון ועוד מספר אנשים אזרחיים. גומרים את זה בסביבות שעה 20:30-21:00 והולכים לראש הממשלה, או קבינט או ממשלה וכל יום בין 16:00 ל-23:00 95 אחוז מהדברים שנאמרים שם לא רק חוזרים, לא רק שהם לא ברזולוציה של ראש ממשלה, לא של שר ביטחון, הם גם לא ברזולוציה של רמטכ"ל. 95 אחוז מהדברים שבמבצע כמו "עופרת יצוקה" שצריכים לקבל החלטות נגמרות ברמה של רח"ט מבצעים עם רמ"ח מבצעים חיל האוויר, קצין אג"מ פיקוד דרום ומספר אנשים כאלה.

יש אי הבנה איך נכון לנהל באיזון נכון את הקשר בין דרג מדיני לבין דרג צבאי כשהזמן בזמן מלחמה הוא כל כך יקר, ראינו פה שתי דוגמאות רעות.

זה מוביל אותי לנושא הרביעי, קצת יותר טקטי אבל הוא הרבה יותר מאשר טקטי, זו המשמעות של אורבניזציה במובן מסוים. אמר מפקד ז"י ובצדק- האויב של היום מעדיף להלחם מתוך שטחים בנויים. אגב, בדר"כ מגן העדיף להלחם בשטחים בנויים, גם במלחמות הקלאסיות, שטח בנוי נותן יתרונות מובהקים למגן על התוקף, לכו לכל המלחמות, בטח מלחמת העולם השנייה, קרבות סואץ במלחמת יום כיפור אצלנו והרבה מקומות אחרים, אבל וודאי שזה אויב שהוא משתמש באוכלוסיה אזרחית והוא עם חתימה נמוכה וכו' והוא מנסה ליצר לך מין מציאות שאו שלא תכנס לשטח הבנוי או אם תכנס המחיר יהיה בלתי נסבל.

הניסיון שלנו ב"חומת מגן" מצד אחד, ב"עופרת יצוקה" מצד שני ולצד לא במובן החיובי במלחמת לבנון השנייה אומר שהשד לא כזה נורא ושיש יכולות להיכנס לשטח בנוי וחובה להיכנס ללחימה בשטח בנוי משתי סיבות. הסיבה הראשונה כי זה לפעמים האמצעי היחיד שאתה יכול להגיע בו לאפקטיביות אמיתית. השקט היחסי שאנחנו נהנים בו ביהודה ושומרון, ב-7 שנים האחרונות מאז אפריל '02 הוא תוצאה של כמה דברים אבל בראש ובראשונה של העובדה ששברנו את המחסום שלא נכנסים למחנות הפליטים בג'נין ובשכם ופעם אתה נכנס לשם אתה מגיע לשליטה מבצעית ולשליטה מודיעינית, המציאות משתנה.

ולכן מבחינה מבצעית אם אתה לא עושה את זה אתה מוותר הרבה פעמים על יכולת השגת המשימה. אבל יש לזה גם חשיבות נוספת, גם הצד השני בסופו של דבר הולך על חבל דק, הוא רוצה שיפגעו אזרחים, גם שלו ושיראו את זה בטלוויזיה אבל כאשר ההרס בצד שלו גבוה מדי ולא מוסבר מדי זה חוזר גם אליו כ backfire, ורואים את זה על החמאס בעזה אחרי הנזק שנוצר שם, עוד יותר ראו את זה בלבנון כאשר מבחינתי הפעולה האפקטיבית ביותר של מלחמת לבנון השנייה הייתה תקיפת רובע הדחייה בבירות משום שגם תומכי חיזבאללה ובטח אזרחים שלא תומכי חיזבאללה חייבים לשאול את עצמם אחרי כן איך זה קורה ועד כמה אני אהיה מוכן כאזרח לתת תמיכה שפעם נוספת יהרסו את ביתי ולכן השטח הבנוי כדבר מאיים, ויש היום יכולות מיגון הרבה יותר טובות, יכולות מודיעין יותר טובות, יכולות שו"ב יותר טובות שמתאימות גם ללחימה בשטחים סגורים, אסור לראות את המחסום הזה כמחסום שהפריע לנו מאוד.

הדבר הבא זה דבר שיש לו שם קצת מפלצתי- לגיטימציה בינלאומית. כמעט כל דבר שאנחנו צריכים לעשות נבחן איך זה עובר מבחינה בינלאומית, לגיטימציה בינלאומית וכו'. הנושא הזה הוא לא בלתי חשוב אבל הוא מאוד שונה מכפי שנותנים לו לפעמים איזו שהיא תדמית

ולפעמים מגזימים וכתוצאה מזה אנחנו מגבילים את עצמנו מאוד. ב"חומת מגן" זה"ל נכנס לערים הפלסטינאיות, הכניסה לערים הפלסטינאיות הייתה כניסה שהיא הייתה בבחינת שבירת הכלים, לא רק מול הרשות הפלסטינאית אלא מול האופן שבו האמריקאים ראו את הקשר בין ישראל לבין הרשות.

והאמריקאים לא יכלו להתנגד למבצע שהתחיל אחרי הרצח במלון פארק בנתניה אבל מיד אחרי זה אמרו 'כן, נכנסתם אבל תצאו' ודיברו במושגים אולטימטיביים ואני אומר את זה מידיעה כי הייתי עמוק בתוך התהליך, 'תצאו תוך 48 שעות מהערים' והצבא במקרה הזה התעקש מול הדרג המדיני אצלנו והדרג המדיני התעקש מול האמריקאים שזה לא מתקבל על הדעת ואז הם שאלו 'כמה זמן אתם צריכים?' והצבא אמר 'אני צריך חודש לפחות להשלים את המבצע ועוד חודש לפחות לשהות בשטח בכדי להגיע למלוא ההישג, אם לא חבל להתחיל אותו' ובסופו של דבר המערכת התרגלה וקיבלה את זה, אם אתה מראה בעניין הזה מספיק נחישות שהיא עניינית.

היכולת להתעקש בדברים מסוימים שאתה בהם צודק מחזירה את עצמה אח"כ אם אתה מצליח, אתה מקבל תמיכה הרבה יותר גדולה מאלה שביקרו אותה לפני כן. גם בעולם המדיני אוהבים ללכת עם מי שמצליח, לא עם מי שנכשל. ותיקחו כדוגמה את "עופרת יצוקה", אחד ההישגים המדיניים הפנטסטיים שהיו, זה אני אומר לזכותו של ראש הממשלה אולמרט, היה שבגמר "עופרת יצוקה" התייצבו פה 6-7 ראשי ממשלות של המדינות הכי חזקות באירופה והביעו מפגן תמיכה בישראל, אחרי ההרס של הבתים בעזה, אחרי המבצעים, אחרי כל הביקורת, וזאת כתוצאה מהעובדה שהצגת תמונה שאין לך ברירה ואתה חייב לעשות את זה ולא נבהל מכל מאמר ביקורת. ובכלל, לגיטימציה בינלאומית, כמו הרבה מאוד דברים אחרים, זה מוצר בר חלוף, זאת אומרת היום כועסים עליך, כל כותרות העיתונים, בעוד שבוע יתעסקו במשהו אחר ואם מבחינתך ההישג של המבצע שאתה יוצא אליו פעם בכמה שנים הוא כל כך חשוב אז מותר לסבול גם קצת בעיות לגיטימציה כמה ימים, ברוב המקרים זה חולף יותר מהר ויותר בקלות ממה שחושבים ואת הנושא הזה אני מכיר היטב גם מהזוית הצבאית וגם מהזוית האזרחית.

זה מוביל אותי לנקודה השישית, שהיא אולי נקודת המפתח בהבנה מה השתנה. תורת הלחימה הקלאסית, התורה של קלאוזביץ אומרת את הדבר הבא - מה זה מלחמה? יש לך איזשהו השג מדיני שאתה רוצה להגיע, עוד שטח, עוד משאבים, עוד שליטה בעם אחר, לא משנה, איך אתה משיג אותו? אתה משיג אותו ע"י הכרעה צבאית, על ידי שאתה שובר את יכולת האויב להלחם נגדך באפקטיביות, אתה מאתר את מרכזי הכובד הצבאיים שלו ופוגע בהם. זה יכול להיות מערך ההגנה הנגד אווירית שלו שאם פגעת בו ונטרלת אותו אין לו

יכולת להלחם, זה יכול להיות ריכוז דיוויזיות העתודה שלו, זה יכול להיות כל דבר אחר, זאת אומרת שבסופו של דבר ההישג המדיני מושג דרך פגיעה במרכזי הכובד של הצד השני מה שגורם לו לא להיות אפקטיבי וכתוצאה מזה נוצרת הכרעה צבאית.

הדבר השני שאומר קלאוזביץ זה שהמלחמה היא איזושהי תוצאה מצטברת מלמטה למעלה, דהיינו הרבה הישגים טקטיים יתנו השג מערכתית, הרבה הישגים מערכתיים יתנו את הניצחון האסטרטגי, לכן זה נבנה מלמטה למעלה באופן מצטבר, הייתי אומר ליניארי. לא עוד.

שני הדברים לא קיימים היום או הרבה פחות קיימים ומידת הקשר היום בין ההצלחה הטקטית לבין ההישג האסטרטגי היא מאוד רופפת. היא עד כדי כך רופפת שלפעמים בכלל לא צריך לחכות לתוצאות הצבאיות, לפעמים אפילו לא צריך להתחיל את המבצע הצבאי בכדי לתפור את ההישג המדיני שאחרי כן כי אין קשר בין שני הדברים. ואני אתן לכם דוגמא טובה ודוגמא רעה. הדוגמא הרעה היא מלחמת לבנון השנייה. ישראל, לא הייתה מוכנה לדבר על לבנון, על חיזבאללה, על גבול ישראל-לבנון עם אף אחד לפני המבצע. כשהוכנה נסיעתו של אולמרט לארה"ב באפריל '06 נאמר 'אוקי, מה שווה להעלות לאמריקאים?' אז כמובן זה נושא הפלסטינאים והנושא האיראני, עלתה הצעה 'בוא נדבר על גבול ישראל-לבנון הרי כל יום יש שם ניסיונות חטיפה, יום אחד זה יתפוצץ, כדי להגיע עם האמריקאים להבנה מראש' והתגובה הייתה 'עזבו, לא בוער' וכאשר מתחיל המבצע זה מאוחר מדי להתחיל לבנות את האקזיט המדיני, כי הוא לא קשור לתוצאה הצבאית, הוא קשור לדברים אחרים.

"עופרת יצוקה" הייתה יותר מוצלחת בעניין הזה כי ישראל עשתה את ההכנה המדינית לפני כן, וכשראש הממשלה אמר כמה פעמים, כולל לתושבי עזה, 'תראו, לא תהיה לי ברירה בסופו של דבר אלא להורות על תקיפה שלכם' ואתה מתואם עם העולם בעניין הזה, קל מאוד להגיע אחרי זה להישג המדיני. במילים אחרות- הקשר בין מדיני לצבאי הוא לא חזק עד כדי כך שהסדר הנכון שלו הפוך ממה שהתרגלנו בעבר. לא קודם כל השג צבאי, ולפי ההישג הצבאי נראה איזה תוצאה מדינית, אלא בוא נפתור את התוצאה המדינית לפני המבצע הצבאי כי התוצאות הצבאיות עצמן הן לא כל כך חשובות.

הדבר אולי המשמעותי יותר ששונה מאותה תורת קלאוזביץ זה משפט שמשמשים בו הרבה בצבא אבל לא בטוח שמבינים את זה עד הסוף נכון זו מידת הא-סימטריות. א-סימטריות זה לא במובן הדיכוטומי של כן או לא, מלחמה נגד צבאות היא סימטרית, מלחמה נגד ארגונית היא א-סימטרית זה מאוד לא כך, אני לא יכול לפתח את העניין הזה. אני יכול רק להגיד שיש רמות מאוד מאוד שונות של א-סימטריה והמצב הבעייתי ביותר של א-סימטריה, הוא

מצב של מלחמה מקבילית, מה זה מלחמת מקבילית? אתה נלחם נגד דבר אחד, הוא נלחם נגד דבר אחד ובסוף התוצאה של המלחמה לפעמים נקבעת בשתי זירות שונות- אתה שיחקת כדורגל, הוא שיחק כדורסל, אתה ניצחת בכדורגל, הוא ניצח בכדורסל מישו אחר זה צריך להחליט מה התוצאה המשוקללת של המלחמה.

זה מוביל אותי לנקודה השביעית והאחרונה של מלחמה עתידית אפשרית נוספת עם חיזבאללה ומלחמה עם סוריה.

חיזבאללה - הטעות הגדולה ביותר של מלחמת לבנון השנייה לא הייתה אף אחד מהדברים שנכתבו עליהם, לדעתי הצנועה, לא בעיתונות, לא בתחקירים של צה"ל ולא בועדת וינוגרד. הטעות האסטרטגית הגדולה ביותר של מלחמת לבנון השנייה הייתה טעות בהגדרת האויב וכשאתה מגדיר לא נכון את האויב אתה יכול מאוד להצליח אבל לא נגד השחקן הנכון. ואני אשווה את זה קודם כל להגדרה נכונה של אויב.

נחזור לליל הסדר אפריל '02 כשהיה אותו אירוע עם 30 וכמה הרוגים, מלון פארק בנתניה, התקיים כמובן דיון דחוף על מה עושים. אצל שר הביטחון פואד בן אליעזר. את הפיגוע הזה ביצע חמאס ובאופן די אינטואיטיבי שר הביטחון אמר 'טוב, גם עד עכשיו נלחמנו בחמאס אבל צריך לצאת למלחמת חורמה בחמאס' שזה משפט מאוד יפה אבל לא בדיוק ברור מה עושים איתו והצבא, ואני אומר את זה לזכותם של הרמטכ"ל דאז מופז וסגנו בוגי, שניהם התעקשו 'עד כאן. אי אפשר להצליח אם נלחם נגד החמאס והרשות הפלסטינאית היא מחוץ למשחק ואין לנו ברירה עם כל המשמעויות המדיניות מרחיקות הלכת אלא לצאת למלחמה נגד הרשות הפלסטינאית'.

זה לא אומר מלחמה טוטאלית, המטרה היא לא למוטט אותם אבל המשימות שלי יהיו לתקוף אותם ובטח לא להירתע מזה שאם אני תוקף מקומות מסוימים אני גם אפגע במטרה של ג'בריל ראג'וב או של כל דבר אחר. והיה דיון מדיני-צבאי מאוד נוקב על העניין הזה אחרי זה בקבינט, ראש הממשלה אריאל שרון כמובן מאוד תמך בעניין הזה ולשרי מפלגת העבודה היה מאוד קשה כי יש פה שאלה מאוד, פוליטית, כמעט אידיאולוגית, מאחר וזה מעמיד את כל נושא אוסלו באיזשהו מקום עקום, אני יוצא למלחמה נגד הפרטנר הגדול, מה יגידו על העניין? והצבא התעקש על העניין הזה ובצדק וההצלחה העיקרית של "חומת מגן" הייתה הגדרה נכונה של האויב או לפחות אי הגבלה מי הוא האויב ואיך אפשר ללכת לגביו.

הגענו למלחמת לבנון השנייה. איך התנהלה מלחמת לבנון השנייה? בצורה כזאת: מי זה האויב? חיזבאללה. חיזבאללה הם רעים, כל העולם מוחא לך כפיים אומר 'בבקשה, אלה רעים, תלחם נגדם' ישראל היא חצי רעה חצי טובה, היא קצת טובה כי אנחנו בכל אופן לא

אשמים אבל אנחנו גם קצת רעים, פוגעים יותר מדי באזרחים, מפעילים יותר מדי כוח, מפעילים מצרר, כל מיני דברים לפיהם גם אנחנו קצת רעים.

מי זה הטובים במלחמת לבנון השנייה? ממשלת לבנון והעם הלבנוני שהם מסכנים, הם טובלים מפה וסובלים מפה. עכשיו אני אומר פה משהו שהוא מבחינתי משהו אקסיומטי. אי אפשר, לנצח ארגון טרור או ארגון גרילה יעיל וחיזבאללה הוא ללא ספק ארגון גרילה יעיל, כשמתקיימים שלושה תנאים - האחד, אתה בצד אחד של הגבול הוא בצד השני של הגבול בתחילת המערכה. זה לא שטח שאתה שולט בו. השני, הארגון נהנה מחסות מלאה של המדינה שבה הוא פועל. חיזבאללה נהנה מאוד מחסות של המדינה, הוא חלק אפילו מהשיטה הפוליטית.

והשלישי, המדינה נותנת החסות חסינה מכל פעולה שלך נגדה. זה מרשם לכישלון. עד כדי כך הוא מרשם לכישלון שאם פורצת היום מלחמת לבנון השלישית ועם כל השיפורים שנעשו בצה"ל ואני לא מזלזל בהם, התוצאה של מלחמת לבנון השלישית אם תהיה באותו קונספט של מלחמת לבנון השנייה תהיה תוצאה לא יותר טובה, ואני מפחד שיותר גרועה כי מול השיפור שלנו יש שיפור טקטי שלו בכמות הטילים, בטווח שלהם, בהסתרות שלהם, ותיווצר עוד פעם אותה מלחמת מקבילית.

אנחנו נלחם נגד חיזבאללה באפקטיביות אולי יותר גבוהה וחיזבאללה יילחם נגד העורף הישראלי באפקטיביות יותר גדולה והתוצאה בסופו של דבר לא תהיה יותר טובה. יש רק דרך אחת לנצח את המלחמה הזאת בלבנון והיא להגדיר, היום ולהסביר את זה לצרפתים ולסעודים ולאמריקאים, שישראל יכולה להסיר איום כזה אם הוא קורה רק אם היא נלחמת במדינה נותנת החסות וכשאתה תלחם נגד המדינה נותנת החסות למדינה הזאת יש גם הרבה מה להפסיד, יש לה קול זעקה יותר גדול, להחץ עליה יותר מהר וגם המלחמה תגמר יותר מוקדם.

כאשר המלחמה התנהלה כשתושבי חיפה היו במקלטים ותושבי בירות הלכו לים אתה לא יוצר מנוף אמיתי וכל העומס וכל הלחץ נוצר עליך ולכן מדינת לבנון היא מדינת אויב ואם אש נפתחת ממנה מבחינתנו הלחימה היא נגדה ולעולם עדיף לך להלחם נגד מדינה ולא נגד ארגון וההפרדה השגויה שלנו בין טובים לרעים בלבנון היא אסון. והייתי אומר מעבר לזה, אני אומר את זה גם לאזרחים מחו"ל, הדימוי כאילו בלבנון יש טובים ויש רעים הוא פארסה. יש בלבנון בין "הטובים" ל"רעים" הסכם של שיתוף פעולה יוצא מהכלל. צד אחד יקבל את כל הלגיטימציה בעולם, יקבל סיוע פוליטי, סיוע כלכלי, סיוע צבאי כי הוא שייך לטובים והצד האחר הוא זה שבאמת יקבל את ההחלטות האסטרטגיות אם יהיה שקט או לא

שקט. שני הצדדים כל אחד משחק את המשחק שלו באותה ממשלה ובאותו פרלמנט ולישראל אסור להסכים למשחק הזה ולכן את המערכה המדינית הזאת היו צריכים להתחיל הרבה לפני מלחמת לבנון השנייה אבל בטח לפני מלחמת לבנון השלישית.

הנקודה האחרונה לגבי סוריה ומאוד בקצרה, במשפט אחד, הסכנה העיקרית של מלחמה בין ישראל לבין סוריה היא סוג נוסף, כמובן אחר, של מלחמה מקבילית, אנחנו נלחם מאוד ביעילות נגד הצבא הסורי, גם באוויר, גם בים וגם ביבשה, העליונות הישראלית בעניין הזה היא מאוד מרשימה וללא ספק היא קיימת. נוכל גם לעלות מדרגה ולפגוע במטרות אסטרטגיות בדברים אחרים שפוגעים בשלטון אבל לא עד כדי כך שיגרמו לו להפסיק את הלחימה ובמקביל עורף מדינת ישראל יחטוף באופן כזה שלא ברור למי יהיה יותר קל ולמי יהיה יותר קשה בסיום המערכה. והיות ולשני הצדדים יש גם אמצעים נוספים יש פה משחק מאוד עדין עד כמה אתה מושך כל צד לאמצעים נוספים, אם נדבר על הסורים, אמצעים של נשק כימי, כי אם תתקוף מטרות אסטרטגיות בדמשק אתה מייצר אולי איזשהו רצון להפעיל נשק שהמשמעות שלו היא הרבה יותר מרחיקת לכת ולכן הדרך להתמודד עם הבעיה היא לנסות לגרום לכך שהמלחמה לא תהיה מקבילית אלא המלחמה תהיה באותו המגרש שאתה רוצה כי מעבר לניצחון במלחמה, רוב המלחמות הגדולות, לא רק של השנים האחרונות אלא בכלל, הוכרעו לא ע"י הצד שיותר ניצח במלחמה אלא הצד שידע להכתיב יותר טוב על מה תהיה המלחמה.

גרמניה במלחמת העולם השנייה רצתה לנצח משום שהיא ביססה את התפיסה שלה על האפקטיביות הצבאית שלה היותר גבוהה משל רוסיה מצד אחד ושל המערב מצד שני, והיא צדקה. היא צדקה האפקטיביות של הגרמנים הייתה הרבה יותר גבוהה, עד שנת 44' ועד שנת 45' הגרמנים טקטית נלחמו טוב יותר מאחרים אבל המלחמה לא הייתה על היכולות האפקטיביות של הצבא, המלחמה הייתה על המשאבים הלאומיים ובזה גרמניה לא יכלה לעמוד מול כל העולם. ארה"ב הלכה למלחמה בויטנאם כשהיא אמרה 'אוקי, המשאבים הלאומיים ינצחו, אני יותר חזקה' אבל המלחמה נקבעה לא ע"י המשאבים הלאומיים אלא ע"י כוח העמידה האזרחי האמריקאי שהיה חלש ולכן המלחמה לא נקבעת בשדה הקרב עצמו אלא קודם כל בשאלה על מה נלחמים ואת המלחמה קודם כל צריך לעצב שתהיה בכיוון שנותן לנו את היתרונות ולא כמו מלחמת לבנון השנייה שנתנה את כל היתרונות לצד השני.